

קסודוס" ערבי, השמיץ — ושכח את העיקר

מלאה.
 מיכאל קומי יכול היה לבחור בין שתי אפשרויות: להיות רגשני ופאתטי כמו שוקירי, וכך לרדת למעשה לרמתו, או לקבוע סגנון שונה ככל האפשר: שקט, יבש, צונן. הוא בחר באפשרות השנייה. מאחר שהטיעון הישראלי בעניין הפליטים הוא חלש מטבעו, וכל הנימוקים הרגשיים נמצאים בצד השני, אין ספק שהיתה זאת בחירה נכונה.
 החלק הראשון היתה חזרה יבשה של אקסודוס — תולדות ישראל האצילה, הגיבורית, שזכתה החופש והצדק, אשר הערבים הרעים ניסו להשמידה, בנטשם תוך כדי כך את בתיהם מתוך זדון. כשהגיע לעניין עצמו עבר לטיעון פורמלי. האו"ם אינו רשאי לפנות אפוטרופוס לרכוש הנפקדים, כדרישת הערבים, כי זו התערבות בעניין הפנימי של מדינה ריבונית. מאותה הסיבה אין האו"ם יכול לשלוח ועדה לחקירת מצב המיעוט הערבי. שתי הטענות נכונות מבחינה משפטית, ואין ספק שניציגים רבים באו"ם אינם מעוניינים ליצור תקדימים העלולים לפגוע למחרת היום גם בהם.

הנאום היה קצר, תכליתי, בנוי כהלכה, ענייני. הוא נאמר במיבטא אנגלי יפה. גולדה מאיר, שישבה אותה שעה מאחורי קומי, היתה מרוצה. לא פחות מרוצים היו אהוד אבראל וגדעון רפאל, שישבו מאחוריה, וחצי תריסר הישראלים שנכחו במקום.

★ ★ ★

שיתוף הפעולה הפומי

כך ביסודו של דבר, לא היה הבדל אמיתי בין דברי שוקירי וקומי. שניהם חזרו על הקו הנוקשה הישן של ממשלותיהם, האחד ברגש והשני בייבש. בשפתו האדיבה והעניינית, לא היה קומי פחות נוקשה מאשר שוקירי: אי אפשר להחזיר את הפליטים, אין מדברים על פיצויים, יש לשאוף ל"משא ומתן ישיר".
 באותו רגע, למעשה, נגמר החיכוך — עוד לפני שהתחיל. כי כאשר שני הצדדים נוקטים בקו הקיצוני ביותר, לא יתכן כל פתרון. האו"ם אינו יכול להשתמש בכוח. בעיית הפליטים תישאר על כנה — למשך שנים רבות.
 בעיני הישראלים באו"ם, זהו נצחון גדול. במצב הנתון כיום באו"ם, כל שינוי יכול רק להיות שינוי לרעה. אך ספק אם זו הערכה נכונה. כי עצם קיום בעיית הפליטים הוא קלף עצום בידי הערבים. נאומו של שוקירי לא נועד לסגל פליטים. הפליטים אינם מעניינים אותו בתור שכאלה. בידיו הם תירוץ ונשק. הודות לפליטים קיימת "בעיית פלסטין". הודות לפליטים נשאר סימן-שאלה מרחף מעל לשמה של ישראל. הודות לפליטים יכולים הערבים לפתוח בכל שנה מחדש ויכוח כללי על מהות ישראל וזכות-הקיום שלה. הודות לפליטים יכול איש כמו שוקירי להעז לטעון כי ישראל — לבדה מבין כל המדינות באו"ם — אינה מדינה בעלת ריבונות מלאה.

כל זה היה צריך להוביל למחשבה שישראל מעוניינת יותר מכל גורם אחר לחסל את בעיית הפליטים. אך שום מסקנה לא היתה רחוקה יותר מדברי קומי. נתקבל הרושם כי הוא מעוניין, בדיוק כמו שוקירי, בקיום הבעיה.
 ואכן — אדם היושב בצד כמשקוף אובייקטיבי, יכול היה לקבל את הרושם שקיים שיתוף-פעולה מוחלט בין הנציגים הישראליים, לצורך מטרה משותפת. קומי לא יכול היה לדבר כפי שדיבר לולא עמד מולו איש כמו שוקירי, ושוקירי לא יכול היה לדבר כך אילו עמד מולו נציג ישראלי בעל קו אחר.

★ ★ ★

קטטות פרטיות

ברגע שנגמר שני הנאומים הראשונים, החלה הופעה היתולית. משהו בדברי קומי הרגיו את שוקירי. הוא תבע את הזכות להשיב מיד, דבר שהרגיו את כל הנוכחים. היורר הפציר בו לחתור, אך ללא הועיל. ברוגז גובר והולך, החל שוקירי מפליג בתיאוריות היסטוריות.

"האדון מישראל" (שוקירי אינו מכיר בישראל, ועל כן אינו מכיר גם בנציג מישראל) הוא "קצין דרום-אפריקאי", שאין לו כל קשר עם ישראל. "הגברת מישראל השבת מאחוריה" — היינו גולדה מאיר — היא מורה אמריקאית. שאינה שייכת לישראל. בן-גוריון טוען כי כל היהודים נאמנים לישראל, וכי בדברם על "ממשלתנו" כונתם לממשלת ישראל. אם כך, האם מר פאבריאט, הנציג הנכבד של אירוגואי ("אורוגואי או פאראגואי, אינו זוכר בדיוק..."), שהוא יהודי, חושב את עצמו לישראלי גולה?
 מיד עלתה למעלה אצבעו של פאבריאט. כמו כל דרום-אפריקאי, פאבריאט הוא אדם רגיש לכבודו. חוק מזה הוא נוצרי טוב. בועם רב התנפל על שוקירי, רכז שהוא שקרן ובלתי-אחראי.

בינתיים היה גם למר בורגיבה, נציג תוניס וכן נשיאה, להגיד משהו. בדבריו שגה קומי את השגיאה הציונית הקלאסית והרחיב את הדיבור על הסכסוכים שבקרב הערבים עצמם, תוך כדי כך ההוכיח כי הנשיא בורגיבה דיבר על משאומתן ישיר עם ישראל, וזכה בשל כך להתקפה חריפה בעתון קאהירי.
 היתה זאת שטית גמורה — והדבר היכח מיד. כי בבוקר הבא שלף הנציג התוניסאי את הנוסח המלא של דברי אביו, שהיו התקפה חריפה מאד על ישראל. אמנם דובר בהם על משאומתן — אך רק אחרי שישראל כיבדה את החלטות או"ם, החזירה את כל הפליטים, נסוגה לגבולות החלוקה ובינאמה את ירושלים. הוא השחה את ישראל לאלג'יריה, כינה

* כל מדינה מיוצגת בועדה המדינית המיוחדת של העצרת עליידי נציג אחד.

נושא הויכוח: פליטים במחנה ליד עזה

את הציונות "הסוג הגרוע ביותר של קולוניאליזם — תנועה המגרשת עם כדי לשים במקומו עם אחר". הנציג הנרגז אף הוסיף, בקולו השקט, כהנה וכהנה משלו, הודיע כי למרות כל הסכסוכים האחרים, מאוחדים כל הערבים בעניין פלסטין.
 כך הביא קטע זה מדברי קומי רק לתוצאה אחת: להראות כי אחרי 13 שנות קיומה לא מצאה ישראל אף יריד אחד בעולם הערבי הגדול. אפילו תוניס, המתונה שבמדינות ערב, נוקטת בקו אנטי-ישראלי קיצוני.

★ ★ ★

בן-גוריון, מיינבי וה"העולם הזה"

ינתיים נמשכה הקטטה בין שוקירי וקומי. שוקירי שלף מובאה אחרי מובאה מדברי טוניס, האנציקלופדיה הבריסית, בן-גוריון. הוא קרא אפילו קטע מדבר — מאבר בו דרש אריה שרון המנוח לשלוח צעירים ישראלים לחוף-לארץ כדי שיתחששו שם לאנטי-שמם, יגרמו צרות ליהודים ויכריחו אותם לעלות ארצה.
 ואילו דברי בן-גוריון הוכיחו, בלי קושי, כי ישראל שואפת להתפשטות, מאחר שישראל היא לדברי ביג'י "רק חלק מארץ-ישראל ההיסטורית, ורק חלק מן העם היהודי נמצא בישראל".

אחת הנקודות המעניינות, והמשכנעות-יחסית, של שוקירי: בעוד שישראל טוענת כי מנהיגי ערב קראו לתישבי פלסטין, בכתב ובשידורים, לברוח מן הארץ, לא מצא איש מעולם אף שמץ של הוכחה לכך. חוקר בריטי אף טרח לעבור על כל שידורי התחנות הערביות משנת 1948, שנקלטו ונרשמו על-ידי מוסדות בריטיים ואמריקאיים — ולא מצא בהם אלא קריאה של רדיו דמשק לערביי פלסטין שלא לנטוש את בתיהם.
 קומי ענה בקצרה, שוב בסגנון היבש והענייני. אין ספק שעשה רושם טוב הרבה יותר מאשר שוקירי. אך בתום היום השלישי, אמרה הבעת הפנים של רוב הנציגים שהם סבורים, כמו היינריך היינה בשירו המפורסם: "מי צודק? זאת לא אדע / אך אניד ללא כל פחד: / שהרב והגזיר / מסריחים שניהם גם יחד".

החומר של שוקירי ושל קומי הספיק בהחלט כדי לשכנע כי שני הצדדים בסיכסוך עושים מעשים שלא ייעשו, נוקטים בקו פסול ואינם מעוניינים בשלום.

לערב הסעודית אין מה להפסיד — כי גם בעיני האיש האובייקטיבי ביותר בעולם אין היא מדינה סימפאטית. אך חבל שישראל, המצטיינת בהישגים כה רבים, ושבוניה היו אידיאליסטים כה נלהבים, מציגה את עצמה לעולם בדמות מכותמת ועגומה זו.

כאשר הגיע תורם של הנציגים האחרים להשמיע את דבריהם, כבר היה ברור ל"חברי הוועדה ששום דבר חדש או מעניין לא יצא מן הדיון. זהו פשוט עוד נושא נצחי אחד.

כי הנושא החשוב באמת נידון באגף אחר של הבניין, באולם העצרת הכללית. שם נידונה קבלת סין העממית. ושם נתברר כי ארצות-הברית מבודדת במערכה. רוב ה-אומות רוצות בייצוג סין הקומוניסטית, וב"עניינה" וזהי שאלה חשובה עד אין שיעור יותר מאשר הקטטות הנצחיות בין שני עמים קטנים, בקצה השני של יבשת אסיה.

* בין השאר קטע מן העולם הזה ("אני מבקש סליחה אם אני מבטא את השם העברי בצורה נכונה...") בו טוכס מישראל-בוק בין הילדים הישראליים על יחסם לערבים, מלפני שש שנים. שוקירי רצה להוכיח בכך כי הנוער הישראלי מתחנך לשינאת הערבים, עוד מגיל צעיר.

מקשיבים לדברי הנציג הסעודי, אחמד שוקירי יליד טכו. למעשה, שימשה בעיית הפליטים רק אמתלה לשוקירי לפתוח בהתקפה בלתי-מרוסנת על עצם קיומה של מדינת ישראל, תוך ניסיון לגייס לצד המחנה הערבי את נציגי המדינות האפריקאיות והחדשות, שלא היו עדיין עצמאיות כשנולדה בעיית הפליטים הערביים.

נציגי האומות